

Alkmadders

40

NUMMER 150 - JAARGANG 38 - JUNI 2020
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

40 jaar Oud Alkemade (deel 3)

De oorlogsjaren
in Kaag en Buitenkag

Glasaardbeien:
de roem van de Veenstreek

De grens van
Alkemade in 1828

38e jaargang, juni 2020, nummer 150
Kwartaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Sjaak Bouwmeester
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie:
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Donateursbestand en adreswijzigingen

Leon Hogenboom
06-531 93 655 of per e-mail:
hogenboomleon@gmail.com

Donateurschap

Nieuwe donateurs zijn van harte welkom.
U kunt zich aanmelden via onze website,
per e-mail via info@stichtingoudalkemade.nl
of telefonisch bij het secretariaat: 071-501 83 26.
De minimumdonatie bedraagt € 20,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL09 INGB 0005 4356 41
van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen van
Alkmadders kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 5,75 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren van het museum.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Secretariaat

Annelies van Wieringen (071-501 83 26)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

De Stichting Oud Alkemade heeft de culturele ANBI-status
en betaalt daarom geen schenk- of erfbelasting. Uw schen-
king komt dus geheel ten goede aan de activiteiten van de
Stichting Oud Alkemade.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Het regent lintjes bij Oud Alkemade	2
1980-2020: 40-jarig jubileum Stichting Oud Alkemade (deel 3)	3
Een terugblik op de oorlogsjaren in Kaag en Buitenkaag (deel 1)	7
Amandi Thuis: dertig jaar ondersteuning bij de mensen thuis	12
Glasaardbeien: de roem van de Veenstreek	14
De grens van Alkemade in 1828	16
Schenken aan de Stichting Oud Alkemade	19
Ons molentje staat er weer keurig bij	19

Van het bestuur

Beste donateurs,

Allereerst hopen wij dat het met ieder van jullie naar omstandigheden
goed gaat en dat jullie gezond zijn. Want we gaan met z'n allen door een
ongekend heftige periode.

Zoals bekend, werd ons museum vanaf begin maart gesloten voor bezoek.
Het was moeilijk om dit besluit te nemen, tegelijkertijd voelde het goed
om bij te dragen aan het voorkomen van een verdere verspreiding van het
virus. De huidige situatie raakt ons allemaal.

Museum weer open

In goed overleg met het bestuur is besloten om vanaf **dinsdag 2 juni**
onze deuren weer te openen. Dat mag volgens de richtlijnen van de vei-
ligheidsregio en juist in ons museum, met een zee aan ruimte, kán het
ook. Wat we wél zo veel mogelijk in acht moeten nemen is de onderlinge
afstand van 1,5 meter. En natuurlijk moet je **niet** komen als je griepigerig
bent of je je niet lekker voelt. Iedereen heeft daarin zijn of haar eigen
verantwoordelijkheid.

Nieuwe tentoonstelling

Alles werd overal plotseling stilgelegd. Maar bij Oud Alkemade hebben
we niet stilgezeten. De opbouw van onze jubileumexpositie over *'Alke-
made in de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding'* is gewoon doorge-
gaan. En is prachtig geworden. Komt dat zien! Vanwege de grote belang-
stelling is de expositie *'Topsporters uit Alkemade'* verlengd tot en met
december van dit jaar.

Kortom: de bloemen staan te dansen in de voortuin bij ons museum.
Ons hele team medewerkers is er helemaal klaar voor om de rest van dit
seizoen het veertigjarig jubileum van Oud Alkemade te gaan vieren. Dat
doen we graag met u in ons midden.

Zorg goed voor elkaar en wij hopen van harte dat we u binnenkort weer
in goede gezondheid mogen ontvangen in ons mooie museum.

Pieter van Ruiten, vicevoorzitter

AANGEPASTE OPENINGSTIJDEN:

Nu veel mensen hun vakantie
thuis doorbrengen, is het
museum dit jaar óók in de
maanden juli en augustus
op alle zondagen geopend van
14.00 tot 17.00 uur.

Beste lezer,

Ondanks de bizarre tijd waarin we verkeren, zijn we blij u toch een goed gevulde Alkmadders te kunnen bezorgen. Wij konden er niet zelf op uit voor een interview, een bezoekje hier of daar, en ook was er geen activiteit waarvan we verslag konden doen. Maar gelukkig hebben onze trouwe auteurs niet stil gezeten en vanuit huis weer mooie artikelen voor u samengesteld.

In dit nummer weer aandacht voor ons veertigjarig jubileum waarin wij met name de vele vrijwilligers van onze stichting extra aandacht willen geven. Zij zijn immers de kurk waar Oud Alkemade op drijft.

De in het maartnummer aangekondigde evenementen in het kader van '75 jaar Vrijheid' zijn jammer genoeg allemaal gecancelld, maar als alles volgens plan verloopt, kunt u nu toch de tentoonstelling over de oorlog en de bevrijding bezoeken in ons museum. Ook de activiteiten op de Kaag vonden geen doorgang. Daarom heeft Jan Biemond de tekst die hij zou gebruiken voor zijn lezing bewerkt voor een artikel over de Kaag en Buitenkaag in oorlogstijd. In deze Alkmadders treft u het eerste deel aan van deze aangrijpende, maar toch boeiende periode; in september volgt deel twee.

Een ander artikel dat ons terugbrengt naar de jaren veertig is die waarin de Veense aardbeien wereldberoemd waren in Nederland en zelfs de 'vaderlandse' pers haalden. Het zal velen van ons doen terugdenken aan de tijd van de eenruiters en de platte pakken, waar hele families bij de pluk werden ingeschakeld.

Een heel stuk verder terug in de tijd gaat de beschrijving over hoe ingewikkeld de gemeentegrens van Alkemade was in de negentiende eeuw. Nu is dat gelukkig een stuk overzichtelijker geworden, al zal daar nog niet het laatste over geschreven zijn.

Dichter bij huis, en wat recenter wat de geschiedenis betreft, is het verhaal over dertig jaar palliatieve terminale zorg aan huis, want 2020 is het jubileumjaar van de organisatie die nu onder de naam Amandi Thuis werkt.

Wij wensen u weer veel leesplezier en houden ons graag aanbevelen voor uw reactie, per email via alkmadders@ziggo.nl, of als wij u spreken in het museum.

José van der Meer-van der Zwet, eindredacteur

Het regent lintjes bij Oud Alkemade!

Maar liefst vier medewerkers van de Stichting Oud Alkemade zijn door Zijne Majesteit de Koning benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau.

De burens uit de Gerberastraat zorgden voor een bloemetje en zongen op gepaste afstand een 'lang zal hij leven' voor de gedecoreerde.

Gerard van der Meer ontving de onderscheiding voor zijn jarenlange betrokkenheid bij de stichting. Vanaf 1981 was hij in vele hoedanigheden bezig voor Oud Alkemade, van ledenwerving tot de opzet van het archief, de collectievorming en het kwartaalblad Alkmadders. In de tijd dat hij voorzitter was heeft hij bijgedragen aan de totstandkoming van het museum. Zijn levenswerk was het boek 'Polders, de geschiedenis van de 18 polders in Alkemade' dat in 2019 verscheen. Tot de dag van vandaag is hij actief en nog vaak aanwezig in het museum.

Annelies van Wieringen is al meer dan dertig jaar secretaris van de stichting. De eerste jaren zorgde ze ook voor het uittypen van de teksten voor de Alkmadders.

Voor haar woonplaats Oud Ade zat ze jarenlang in het bestuur van de dorpsraad.

Sjaak Koek is ook al vanaf 1990 actief bij Oud Alkemade. Hield hij zich in het begin vooral bezig met het opknappen van ingeleverde objecten, nu is hij coördinator van de inventaris die inmiddels uit meer dan 5.500 voorwerpen bestaat. Daarnaast is hij ook jarenlang voorzitter geweest. Behalve voor Oud Alkemade zet Sjaak zich ook in voor dementerende ouderen in het Hof van Alkemade.

Wils Akerboom krijgt zijn onderscheiding voor zijn inzet voor de stichting Ouderen Belangen, later Welzijn Ouderen De Spil, waar hij zich voornamelijk bezighoudt met de financiën van de activiteiten. Wils is vanaf 2018 betrokken bij Oud Alkemade waar hij een belangrijke rol heeft bij het opzetten en inrichten van de exposities.

De onderscheidingen zijn nog niet officieel uitgereikt. Zodra dat gebeurt, zullen wij zeker bij Oud Alkemade hier de nodige feestelijke aandacht aan geven.

1980-2020: 40-jarig jubileum Stichting Oud Alkemade (Deel 3)

Sjaak Bouwmeester

In de vorige Alkmadders hebben wij verslag gedaan van de eerste twintig jaar van de Stichting Oud Alkemade. In dit derde en laatste deel doen wij verslag van de periode 2000-2020, waarin wij in wat grotere stappen de organisatie en een aantal activiteiten belichten.

Organisatie Stichting Oud Alkemade

Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf personen: voorzitter, secretaris, penningmeester en twee leden. Het bestuur vergadert om de zes weken en in april is de algemene vergadering met alle medewerkers. Daarnaast heeft het bestuur regelmatig overleg met de woordvoerders van de werkgroepen. Naast het bestuur bestaat de organisatie uit zeven werkgroepen, te weten:

- Archiefbeheer/genealogie
- Foto- en videoarchief
- Redactie Alkmadders
- Activiteiten en evenementen
- Tentoonstellingen
- Inventarisbeheer
- Onderhoud/restauraties

Voorzitters Stichting Oud Alkemade

In de afgelopen veertig jaar heeft Oud Alkemade slechts vijf verschillende voorzitters gehad. Naast voorzitter zijn, zaten

Evert Rodewijk, de eerste voorzitter.

zij ook nog vaak in een of twee werkgroepen. Alle vijf waren en zijn zeer betrokken en hebben tot op heden heel veel tijd gestoken in de Stichting Oud Alkemade, waarvoor hulde! Een kort overzicht:

Evert Rodewijk: 1980-1984

Evert was vanaf de oprichting in 1980 voorzitter en bleef dit tot 1984. Hij was in het bijzonder geïnteresseerd in de geschiedenis van Roelofarendsveen.

Cees Turk: 1984-1986

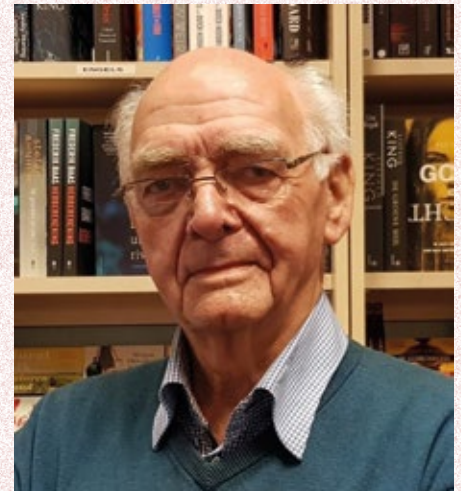
Cees was een soort tussenpaus. Hij wilde het niet echt graag, maar er was blijkbaar niemand anders op dat moment.

Cees Turk

Gerard van der Meer: 1986-1994

Gerard is vanaf 1981 tot heden medewerker bij Oud Alkemade, waarvan acht jaar als voorzitter. Een man die enorm veel betekent voor de stichting. In 2019 schreef hij, op 88-jarige leeftijd, een historisch boek over de achttien polders in Alkemade. Voor zijn verdiensten ontving Gerard in 2020 een koninklijke onderscheiding.

Gerard van der Meer

Sjaak Koek: 1994-2006

Sjaak is vanaf 1993 tot heden, dus 27 jaar, actief bij Oud Alkemade, waarvan twaalf jaar als voorzitter. Zijn eerste daad als voorzitter was het afschaffen van het Veens kwartiertje bij de vergaderingen. Naast vrijwilliger bij de stichting is Sjaak ook bij andere organisaties sociaal bezig. Voor al zijn verdiensten ontving hij in 2020 een koninklijke onderscheiding.

Sjaak Koek

Lex van der Zwet: 2006 tot heden

In 2003 werd Lex vrijwilliger bij Oud Alkemade. Inmiddels is hij veertien jaar voorzitter van de stichting. Naast zijn gezin en eigen bedrijf is Oud Alkemade zijn lust en zijn leven.

Lex van der Zwet

Genealogie

Mensen die een stamboom willen maken van hun familie, komen vaak in de archieven van Oud Alkemade om te zoeken naar gegevens. Dankzij de inzet van Toos van Dijk en Rijk Zwaan, die oude geschriften 'transcribeerden' naar goed leesbaar Nederlands, kunnen de mensen vaak de juiste familiegegevens vinden.

ANBI-status

Op 1 januari 2017 heeft de Stichting Oud Alkemade van de belastingdienst de ANBI-status verkregen. Dat wil zeggen dat het museum de status heeft van een Algemeen Nut Beogende Instelling. Personen of bedrijven die een geldelijke schenking doen aan de stichting kunnen hiervan zo'n vijftig procent terugkrijgen van de belasting!

Vrijwilligers bij Oud Alkemade door de jaren heen

Vrijwilligers, het woord zegt het al, zijn mensen die vrijwillig iets doen bij een vereniging of stichting zonder dat daar een financiële vergoeding tegenover staat, maar wat wel heel veel waardering verdient. Er

is geen club die zonder vrijwilligers kan! In de afgelopen veertig jaar zijn maar liefst 150 vrijwilligers één of meerdere jaren actief geweest bij Oud Alkemade. De 'beloning' bestaat uit niet meer dan een kopje koffie of thee met een tuindersgebakje (speculaasje) en een dagje-uit. Wij spreken dan ook liever van 'medewerkers'. Als blijk van waardering heeft het Z.M. de Koning behaagd dit jaar maar liefst drie van onze medewerkers, te weten Sjaak Koek, Gerard van der Meer en Annelies van Wieringen, koninklijk te onderscheiden voor hun verdiensten voor de Stichting Oud Alkemade! Momenteel zijn er veertig vrijwilligers actief bij Oud Alkemade.

Kruiswegstaties

In 2000 koopt Hein l'Amie van de familie Rodewijk de kruiswegstaties uit de gesloopte Sint Petrus' Bandenkerk. Hein wil de staties (dit zijn de afbeeldingen van de

kruisweg van Christus) in bruikleen geven aan de Stichting Oud Alkemade om ze te kunnen tentoonstellen. Oud Alkemade wil dit wel, maar de herstellkosten van de veertien staties is een kostbare zaak. Medewerkers van Oud Alkemade knappen zelf de staties op onder de voorwaarde dat zij tien jaar in het museum mogen blijven. In 2018 wil Oud Alkemade weten of zij de staties mogen behouden. De familie l'Amie geeft aan dat zij de staties weer in eigen beheer willen. Het resultaat is, dat de staties na achttien jaar verdwenen zijn uit het museum.

Uitbreidingsplannen in het jaar 2000

De stichting groeit, niet alleen in het aantal donateurs maar ook in aantal museumstukken die allemaal gratis aan de stichting geschonken worden. Het museum heeft het principe om geen stukken

Vrijwilligers bij Oud Alkemade door de jaren heen

Ab Mastenbroek - John Mooring - Pieter l' Amie - Ted Hoogenboom - Evert Rodewijk - Henny Jansen - Agnes Turk - Erna Caspers - Joop Kret - Sjaak Koek - Kees Turk - Tom van der Meer - Co van 't Hart - Jos van 't Hart - Ton van der Zwet - Agaath van der Vlugt - George Bakker - Ida Hoogenboom - Bakker - Sjaak Bouwmeester - Thea van Loon - Dick van der Hulst - Gerard van der Meer - Cor van Haestregt - Theo Meijer - Henk Kwakernaad - Karel Kwakernaad - Kees Zoet - Lex van der Zwet - Pieter van Ruiten - Piet van der Meer - Bep de Jong - Joop van der Meer - Wim van Amsterdam - Leon Hoogenboom - Frans Hogenboom - Nel van Ulden - Martien van Klink - Joke Rietbroek - Martien Wesselman - Nel Rietbroek - Ton van Klink - Hans Spruitenburg - Fons van Rijn - Alfred Bakker - Jos Cozijn - Marco Loos - Hans van de Wereld - Tini Loos - Don Caspers - Dick de Blanken - Marcel Jansen - Loek Hoogenboom - Joop Oomen - Willem Zwartjes - José van der Meer - van der Zwet - Riny van Klink - van der Meer - Ineke de Jong - Siem van der Willik - Marleen Simons-Cozijn - Leo Stiens - Mevrouw Schoenmaker - Wils Akerboom - Ihsan Al Sabiry - Geert-Jan van Beek - Loek Hogenboom - Lous Hoefnagels - Marianne Jongerius - Marianne van Kampenhout - Bakker - Wim Luyten - Dick van der Meer - Fred Olyerhoek - Els Verhaar - Theo Verhaar - Corrie Verhaar - Wybo Vrijburg - Jan Zoetendaal - Quirien Zoetendaal - Loek Turk - Annie van der Meer - Eduard Oudshoorn - Toke van der Meer - Ans Koek - van Rhooen - Mike van Veen - Annelies van Wieringen - Toos van Dijk - André van Klink - Joost Soetens - Hugo van Wieringen - Pam Bartels - Gerard Bontje - Jeannette Boers - Wil van der Geest - Marcel Hoogenboom - Henna Mulder - Gitta van der Meer - Pastoor A.H. Schrama - Henk van Tol - Rijk Zwaan - Aad van Bente - Loek Turk - Burgemeester P.J. Bolten - Frank Mul - Leo Verboket - Kees Kennis - Kees Pauw - Margreet Daalhof-de Jong - C. den Hollander - Jan van der Hoorn - Annie van der Wereld - Koos van der Lubbe - Adrie Schoonderwoerd - Joh. Bakker - Mike van Klink - Bep de Jong - Familie Van Scheppingen - Leo van Klink - Bert de Haan - Harry Akerboom - Kristel van der Pauw Kraan - Harry van Veen - Gerard Hölscher - Ignas Hogenboom - Koos Lubbe - A.C. Knibbe - Willem Zeijlemaker - Jan Uit den Boogaard - Barry Verdel - Riet van der Meer - Kees Kleer - Ria van de Aardweg-Beelen - Siem Strijk - P.A. Kuivenhoven - Mevrouw Van Aken-Rens - Annet van den Berg - B. de Jong - Ria Olijerhoek - Jan Herman Scholten - Anja Spruit - Ida van 't Hart - Piet Verdel - Joke Hoogenboom - P. Bisschop - Riet Hillebrand - Hein Hoogenboom - Ans Teerds - J. van der Geest - Ellie van der Meer - Bram van Klink - Ton Straathof - Theo van Klink

aan te kopen. Een uitbreiding van de tentoonstellingsruimte is hard nodig, net als een opslagruimte. Onder aanvoering van Joop Kret en Cees Zoet wordt er in 2002 een uitbreidingsplan gemaakt, waarvoor Bert de Haan de tekeningen maakt en namens de stichting een bouwvergunning aanvraagt.

De aannemers Akerboom, Van der Geest, Olijerhoek, de firma Vink en de firma Van der Ploeg waren direct betrokken bij de uitbreiding. Naast de inzet van veel medewerkers en donateurs was er ook veel steun vanuit de Rotary (500 vrijwillige arbeidsuren).

In mei 2003 werd de uitbreiding van 200 m² officieel geopend. In de periode daarvoor was er overeenstemming bereikt met de gemeente om het museum voor een symbolisch bedrag van € 1,- over te nemen. Tevens zou de gemeente garant staan voor een lening van € 70.000,- die nodig was om de uitbreiding te financieren. Ook werd er een bedrag betaald van € 16.315,- voor achterstallig onderhoud. Er waren een aantal instanties die een subsidie verstrekten, zoals het Schipholfonds met € 5.000,-, de provincie Zuid-Holland gaf € 20.400,- en de Rabobank € 10.000,-. Door verkoop van obligaties werd € 4.000,- aan het bouwbudget toegevoegd.

De opening was dan ook een groot feest en een mijlpaal! Dankzij de inzet en steun vanuit de gemeenschap was er iets fantastisch gerealiseerd.

Een obligatie ter waarde van € 100,-

Contacten met andere historische verenigingen

Van een aantal historische verenigingen uit de regio ontvangen wij ieder kwartaal hun verenigingsblad:

Tijdinghen	<i>Leimuider/Rijnsaterwoude</i>
MeerHistorie	<i>Haarlemmermeer</i>
De Blauwdotter	<i>Oud Noordwijk</i>
Oud Katwijk	<i>Katwijk</i>
Suetan	<i>Zoeterwoude</i>
De Aschpotter	<i>Sassenheim</i>
Jacobslander	<i>Hoogmade/Woubrugge</i>
De Viersprong	<i>Alphen aan den Rijn</i>

Regelmatig wordt na goedkeuring en bronvermelding gebruik gemaakt van artikelen in elkaars bladen. Uiteraard krijgen deze verenigingen ook ons eigen kwartaalblad Alkmadders toegestuurd.

Boeken die door ons zijn uitgegeven

Door de Stichting Oud Alkemade zijn i.s.m. Veenerick Boek en Kantoor een aantal (foto)boeken uitgegeven:

1974 Oude prentkaarten vertellen over Oude en Nieuwe Wetering (deel 1), samengesteld door mevrouw Klaasje Schoenmaker-van Berkum.

1975 Oude prentkaarten vertellen over Roelofarendsveen (deel 1), idem door Theo Hoogenboom, Tom van der Meer en Evert Rodewijk. Deze boeken waren zo'n groot succes dat meerdere delen volgden:

1978 Oude prentkaarten vertellen over Oude en Nieuwe Wetering (deel 2), door mevrouw Klaasje Schoenmaker-van Berkum.

1992 Oude prentkaarten vertellen over Roelofarendsveen (deel 2), door Stichting Oud Alkemade.

1994 Oude prentkaarten vertellen over Roelofarendsveen (deel 3), door Stichting Oud Alkemade.

2002 Oude prentkaarten vertellen over Roelofarendsveen (deel 4), door Stichting Oud Alkemade.

2005 Alkemade verenigd, door Joop Kret en Willem Zeijlemaker.

2017 Ruilverkaveling, de modernisering van Roelofarendsveen, door Sjaak Bouwmeester en Fons van Rijn.

2019 Polders, de geschiedenis van 18 polders in Alkemade, door Gerard van der Meer met assistentie van Joost Soetens.

Leuke weetjes

In 1983 wordt het eerste nummer van Alkmadders uitgegeven.

Met een korte onderbreking is Dick van der Hulst vanaf de oprichting in 1980 vrijwilliger bij de stichting.

In november 2007 wordt de 100ste Alkmadders uitgegeven.

Kees Paauw (oud-accountant) maakt al vanaf 2004 de jaarrekening voor de stichting.

Loek Turk en Annie van der Wereld stellen al heel veel jaren opslagruimte beschikbaar voor de museumspullen. In het 40-jarig bestaan van de stichting zijn 150 mensen actief geweest als vrijwilliger.

In januari 2012 verandert de naam Historisch Centrum in Museum Oud Alkemade.

In 2015 bestond het digitale fotoarchief uit 18.000 foto's. In 2020 zijn dat er 30.000. Het fotoarchief is in beheer bij Agnes Turk en Leo Stiens.

In 2017 wordt het museum voorzien van 'nieuwe' vloerbedekking, afkomstig uit de voormalige bibliotheek in de Alkeburcht.

In 2020 verschijnt de 150 editie van Alkmadders.

Enkele van de boeken die Oud Alkemade uitgegeven heeft.

Oud Alkemadeprijs

De Stichting Oud Alkemade heeft zich onder aanvoering van Gerard van der Meer en Willem Zwartjes altijd ingezet voor het behoud van het cultureel erfgoed binnen de gemeente Alkemade. Door mensen te stimuleren hetzelfde te doen, werd in 1988 door de stichting de 'Oud Alkemadeprijs' in het leven geroepen.

Voorwaarde voor nominatie voor de Oud Alkemadeprijs is: het moet gaan om een beeldbepalend pand dat op eigen kosten door de eigenaar in originele staat is hersteld. Het mag ook een bedrijfspand zijn. In 1987 werd de prijs voor de eerste keer uitgereikt aan de Stichting Behoud & Beheer Sluis te Roelofarendsveen. De toekenning geschiedde op grond van de vele bijzondere verdiensten van deze stichting.

Het schildje voor aan de gevel.

schildje om aan de gevel van het huis te bevestigen. In de beginjaren was dit een tinnen bordje.

Tentoonstellingen

De allereerste tentoonstelling vond plaats van 9 t/m 13 mei 1981 in de Alkeburcht. Door de uitbreiding van het museum in 1993 konden - naast de vaste opstellingen van een woonkamer, kruidenierswinkel, tuindershut, burgemeesterswoning, werkplaats en kaasmakerij - ook wisselende tentoonstellingen gerealiseerd worden. De oorspronkelijke opzet was één of twee tentoonstellingen per jaar te organiseren. Dat is niet altijd gelukt!

Inmiddels zijn er zo'n 35 kleine en grote tentoonstellingen georganiseerd. De laatste vijftien jaar kwamen er 1300 à 1500 bezoekers per jaar naar de tentoonstellingen. In 2004 was de tentoonstelling over schoolfoto's met ruim 2000 bezoekers een uitschieter.

U ziet, er is de afgelopen veertig jaar heel veel gebeurd bij de Stichting Oud Alkemade. Naast het plezier dat de vele medewerkers aan hun werk beleefden, waren ook de vele bezoekers en donateurs verrast met de diversiteit van de tentoonstellingen en de inrichting daarvan. Wij hopen u te blijven verrassen en ontvangen u graag als gast in ons museum.

Het tinnen bord uit de beginjaren.

Niet ieder jaar was er een object dat voldeed aan de criteria om voor een nominatie in aanmerking te komen. Gedurende de afgelopen veertig jaar is de Oud Alkemadeprijs 27 keer uitgereikt: 3 keer in Oud Ade, 8 keer in Oude Wetering, 3 keer in de Kaag, 1 keer in Nieuwe Wetering, 8 keer in Roelofarendsveen en 4 keer in Rijpwetering. In 1988 en 2015 werd aan twee verschillende families de Oud Alkemadeprijs uitgereikt. Naast een oorkonde bestaat de Oud Alkemadeprijs uit een bos bloemen, een pentekening van het pand en een metalen

Nu te zien in het museum:

Tentoonstelling over Alkemade in de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding

Een bevrijdingsoptocht in Roelofarendsveen.

Een bevrijdingsoptocht in Oud Ade.

Uit de grote collectie foto's en voorwerpen die bij Oud Alkemade aanwezig is en die wij ontvingen van donateurs, is een mooie tentoonstelling samengesteld die tot eind van het jaar te zien zal zijn.

Een terugblik op de oorlogsjaren in Kaag en Buitenkaag (Deel 1)

Jan Biemond

We gaan in op de belangrijkste gebeurtenissen op en rond Kaageiland gedurende de Tweede Wereldoorlog en plaatsen deze lokale gebeurtenissen in een bredere context. Door zijn ligging is Kaageiland, maar ook Buitenkaag, een vrijplaats voor onderduikers. Daarnaast zijn de Kagerplassen, zeker in de beginjaren van de oorlog, een geliefd domein voor waterrecreatie, ook voor de bezettingsmacht. Hoewel de Kaag nooit een opvallende plaats zal krijgen in de geschiedschrijving van de Tweede Wereldoorlog raakt het dubbeldorp gaandeweg betrokken bij de oorlogsvoering. Dat komt door bombardementen, vliegtuigcrashes, razzia's en door de aanwezigheid van wel zeer bijzondere gasten.

In deel 2, dat in september verschijnt, vragen we aandacht voor de laatste oorlogsjaren. We vertellen daarin over een aantal belangrijke strategische doelen voor zowel de Duitsers als de geallieerden, zoals de Ringdijk rond de Haarlemmermeer, de Kaagbrug en het gemaal De Leeghwater.

Ook over de inspanningen van het verzet, soms met tragische gevolgen (Haarlemmermeer drama) en de spannende momenten rond de bevrijding. Ten slotte eindigen we met een oproep de vrijheid door te geven aan volgende generaties.

De eerste oorlogsdagen

Op de vroege ochtend van vrijdag 10 mei 1940 vallen Duitse troepen Nederland binnen. Kort voor 4 uur worden de eerste vliegtuigen gehoord boven de Kaag: een nog vrij gesloten gemeenschap met zo'n 250 mensen langs de westelijke oever op het eiland en ongeveer eenzelfde aantal in Buitenkaag, langs de Ringdijk van het zuidelijkste puntje van de Haarlemmermeer. Op afstand begint het luchtafweergeschut in actie te komen, spoedig gevolgd door de

eerste bombardementen op Schiphol. De Kagers nemen met verbazing en verbittering het schouwspel waar. Vanaf de aanlegsteigers op het eiland zijn boven vliegveld Valkenburg de Duitse parachutisten goed zichtbaar. De eerste oorlogsdagen zijn dagen tussen hoop en vrees. Kaagse jongemannen vechten bij de Grebbelinie, de Peel-Raamstelling en de Moerdijkbruggen. Het Nederlandse leger weet de Duitse opmars weliswaar te vertragen, maar niet te breken.

Een oorlog komt niet zomaar uit de lucht vallen, daar is altijd een aanleiding voor. Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog vindt grotendeels zijn oorsprong in de Eerste Wereldoorlog, die van 1914-1918 Europa in zijn greep hield. Nederland bleef toen buiten schot. Duitsland verloor de oorlog en moest daar zwaar voor boeten. Hitler wilde deze vernederingen, die een diepe economische depressie tot gevolg hadden, ongedaan maken en begon daarom met zijn expansiepolitiek om 'Lebensruim' voor Duitsland te creëren. Eind augustus 1939 mobiliseert het Nederlandse leger. Op 1 september vallen de Duitsers Polen binnen. Op 3 september verklaren Frankrijk en Engeland de oorlog aan nazi-Duitsland. Hiermee begint het tweede conflict op wereldschaal in de twintigste eeuw. Hoewel Nederland zich opnieuw neutraal heeft verklaard, worden ze deze keer niet gespaard.

Bijzondere gasten op Kaageiland

Kaageiland is nog maar net ontdekt door de watersport en het toerisme. Woonboten liggen verspreid langs de oevers van de plassen. De eerste zomerhuisjes langs de Julianalaan aan de Dieperpoel en het Hoekstuk (de Paddenstoelhuizen) zijn in de jaren dertig gebouwd en bieden onderdak aan soms wel heel bijzondere gasten.

Kaag en Buitenkaag rond 1940.

Zomerhuizen aan de Dieperpoel (1938).

Paddenstoelhuizen aan het Hoekstuk, zuidelijke punt (2018).

Frits Koolhoven (1886-1946), vliegtuigbouwer en luchtvaartpionier

Vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kopen Frits Koolhoven en zijn vrouw Kitty op Kaageiland aan het eind van het dorp een huis aan de waterkant. Het is van origine een oude visserswoning (Julianalaan 66) met een aanlegsteiger om Koolhovens boten aan te meren. Terwijl Anthonie Fokker gedurende de Eerste Wereldoorlog in Duitsland werkte, bouwde Frits Koolhoven vliegtuigen in Engeland. Terug in Nederland bouwen ze hun eigen vliegtuigfabrieken. Op de vroege morgen van 10 mei, bij de eerste bombardementen, wordt Koolhovens vliegtuigfabriek nabij luchthaven Waalhaven in Rotterdam volledig verwoest inclusief alle aanwezige vliegtuigen. Er werkten daar zo'n 1200 mensen.

Frits Koolhoven vlucht naar de Kaag en verblijft de eerste oorlogsdagen op zijn motorjacht FK op de Kagerplassen. Is het uit angst? Hij heeft vliegtuigen geleverd aan de grootste vijanden van Hitler-Duitsland. Wie weet nog dat Frits Koolhoven ooit 60 verschillende types heeft ontworpen en meer dan 3000 toestellen heeft gebouwd? Van een artillerieverkenner, tevens jager, zijn er in Engeland in de Eerste Wereldoorlog 1700 gebouwd. Is het diezelfde angst voor de Duitsers waardoor hij zich in oktober 1940 aansluit bij de NSB? Niet te begrijpen, hij collaboreert hiermee uitgerend met dezelfde mensen die zijn levenswerk hebben vernietigd. In ons verhaal speelt hij nog een belangrijke rol.

Arie Meijer Schwencke (1906-1993), uitgever voor de Wehrmacht

Nog zo'n bijzondere zomergast is Arie Meijer. Halverwege het eiland heeft hij een zomerhuis aan de waterkant (Julianalaan 50). Hij wordt gezien als een van de vreemdste figuren uit de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog. Hij koppelt de naam van zijn moeder Schwencke achter zijn eigen joods klinkende naam om beter zaken te kunnen doen met Duitsland. Met zijn persbureau heeft hij al voor de oorlog contacten met de Duitse Wehrmacht. De eilandbewoners hebben zo hun bedenkingen. Verleggen Duitse bommenwerpers niet pal boven het eiland hun koers richting het zuidwesten? Gebruikt de Luftwaffe soms zijn wit geschilderde huis als zichtbaken? Heeft hij niet in zijn grote tuin een bunker staan en heeft hij geen schelpenpaden laten aanleggen in de vorm van een hakenkruis? Snel worden de

Zomerhuis van A. Meijer Schwencke, Julianalaan 50 aan de Dieperpoel.

Dat de Kagers vreemd tegen Meijer Schwencke aankeken, is niet zo verwonderlijk. Na de capitulatie breidt hij in grote stijl zijn invloed uit. Hij loopt af en toe in het uniform van de Nederlandse SS en heeft goede contacten met de SD. Hij rijdt in een auto met chauffeur, heeft een doorlaatpassage voor blokkades en een extra benzinequotum. Hij richt een blad op, alsmede een uitgeverij waar het ministerie van Volksvoorlichting en Kunsten zijn propagandistische uitgaven laat verzorgen. Hij geeft formulieren en propagandamateriaal uit voor de Wehrmacht. Op 15 juli 1942 is het afgelopen met zijn invloed. Zijn bedrijven worden 'unter verwaltung' gesteld. Hij heeft te veel gelogen en bedrogen, geld weggesluisd en Duitse instanties en NSB tegen elkaar uitgespeeld. Hij moet een groot deel van zijn bedrijven afstaan maar wordt niet gevangengezet en moet zich terugtrekken in zijn buitenhuis in Gorssel. Na de oorlog wordt hij opgesloten in de cellenbarakken in Scheveningen en in 1951 moet hij terecht staan voor de Perszuiveringscommissie in Den Haag. Hij wordt veroordeeld tot zeven en een half jaar gevangenisstraf.

paden omgespit en bedekt. Men wil zijn huis zwart teren. Uiteindelijk volstaat een groot sleepnet van de plaatselijke visser.

Capitulatie

Op 14 mei zetten de Duitsers vol in op het bombarderen van Rotterdam. De historische binnenstad wordt bijna volledig vernietigd. Naar schatting komen zo'n 800 mensen om. Nederland capituleert de volgende dag, op 15 mei 1940. De oorlogsdagen

• **FOTO LINKS** Zomerverblijf van Frits en Kitty Koolhoven, Julianalaan 66; de voormalige Jachthaven Ree, thans Restaurant De Twee Wilgen. • **FOTO MIDDEN** Waterkant met grijze motorjacht FK, wel spottend 'de onderzeeër' genoemd. • **FOTO RECHTS** Ds. Willem Theodorus van der Windt, Predikant te de Kaag (1939-1945), Commandant Luchtbescherming, tevens lid van het verzet.

hebben voor Kaag en Buitenkaag niet meer schade dan wat kapotte ruiten opgeleverd, veroorzaakt door een bombardement op het viaduct van de Dr. Heyelaan tussen Abbenes en Huigsloot. Ds. Van der Windt, de lokale Hervormde predikant en tevens Commandant van de Luchtbescherming schrijft: "Gode zij dank hebben we de vijf oorlogsdagen ongedeerd doorstaan. Van de onder de wapenen zijnde mannen mochten wij goede berichten ontvangen. Tot op heden hebben we geen gesneuvelden onder de Kagers. Willem Nell blijkt in Engeland te zijn."

Willem Nell diende in de Prinses Irenebrigade en hielp mee om via Frankrijk en België Nederland te bevrijden. Op de ouderlijke boerderij 'Dank en Hoop', Julianalaan 13, het huidige Bezinningscentrum Stal op de Kaag, wordt hij al die oorlogsjaren node gemist.

Bezetting: de eerste jaren

De Rijkscommissaris van het door de Duitsers bezette Nederland, dr. Arthur Seyss-Inquart, kiest aanvankelijk voor een fluwelen aanpak. De economische uitbuiting blijft beperkt. Als hoogste bezettingsautoriteit komt hij samen met Friedrich Christiansen, de bevelhebber van de Wehrmacht in Nederland, ongestoord en zonder een leger van lijfwachten naar de Kagerplassen om te zeilen. Ook zij behoren tot die groep van wel zeer bijzondere zomergasten op de Kaag. Zorgvuldig afgeschermd van de buitenwereld hebben ze hun woonboot respectievelijk kajuitjacht afgemeerd bij het onbewoonde eiland Faljeril, nabij het gemaal De Leegwater. Ter ontspanning laten ze landgoed Clingendael in Wassenaar achter zich om rustig als gewone mensen hun boten op te zoeken, over de Julianalaan te wandelen voor een praatje bij de scheepsbouwer, daar en passant twee zeewaardige zeiljachten (8,5 m) te

Doop van de zeiljachten Olhorn en Neushoorn, 1943.

Jeugdherberg De Trekschuit met trekkerskeuken. Het witte huisje is later de Centrale keuken

bestellen, terwijl ze bij de zeilmaker over een levering nieuwe zeilen komen praten. In 1943 worden beide jachten, de Olhorn en de Neushoorn, op de plaatselijke werf gedoopt. Na de oorlog worden de jachten door de Koninklijke Marine in beslag genomen en aan particulieren verkocht.

Na de Februaristaking (25 en 26 februari 1941), het eerste massale en openlijke protest tegen de Jodenvervolging, voert Seyss-Inquart de druk op, neemt de economische uitbuiting toe en wordt de bezetting grimmiger.

Toch wordt er nog veel gezeild op de plassen. In 1942 noteert de 25^e Kaagweek een recordaantal deelnemers: 1842 starts door 422 inschrijvers. Ook op Kaageiland is het lange tijd redelijk veilig, men merkt nog weinig van de nieuwe orde in uniform, behalve misschien de Jeugdstormers, vaak kinderen van NSB'ers, die jeugdherberg De Trekschuit bezoeken.

Wel komen er 's nachts duizenden vliegtuigen over, de Luftwaffe gaat richting Engeland en de Britse luchtmacht (RAF) in omgekeerde richting. Dit geeft zo'n gegons en getril dat slapen moeilijk is. De

straatlantaarns branden niet meer, de ramen zijn afgesloten met teerpapier dat geen licht doorlaat. Sommigen hebben een windmolen op het dak staan om een accu te laden om nog enig licht te hebben, een zogenaamde 'wind charter', gefabriceerd op de lokale scheepswerf. Komt er een streepje licht naar buiten, dan wordt er gewaarschuwd door de commandant-luchtbescherming.

Bommen nabij Kaagbrug

Maar ook de Kaag kan de oorlog niet ontvluchten. Vanaf het begin van de oorlog wordt *Fliegerhorst Schiphol*, zoals de Duitsers het noemden, door de Engelsen gebombardeerd. In de nacht van 23 op 24 mei 1941 laat een Britse bommenwerper op weg naar Schiphol zijn bommen vallen vlak bij de Kaagbrug over de Ringvaart van de Rijksweg tussen Amsterdam en Den Haag. De eerste bommen vallen in de Hellegatspolder. Daarna komt er een bom in de Ringvaart terecht, vlak bij de dijk. De laatste bom is een voltreffer, maar niet op de dijk of op de brug, maar op de woning van Maurits Loogman, net achter de dijk. Hij komt met vrouw en drie kinderen om het leven. Buurtbewoners kunnen pas na drie uur zoeken de negen maanden oude baby van een ander gezin levend onder de ingestorte kap van een huis uitgraven. De bewoners van andere ingestorte huizen komen met de schrik vrij. De verbijstering is groot. Niemand van de burgerbevolking is veilig, ook niet voor onze Engelse vrienden. Was het een gericht bombardement op de Kaagbrug of de Ringdijk, of moest het vliegtuig gewoon snel zijn lading kwijt omdat het zelf was aangeschoten bij een vuurgevecht? Hoe het ook zij, de bommen vielen wel

Bombardementsschade op de Lisserdijk bij de Kaagbrug in de nacht van 23-24 mei 1941.

heel dicht bij een strategisch doel. Het is goed om te beseffen dat de geallieerden gedurende de bezetting zo'n 600 bombardementen hebben uitgevoerd op Nederlandse infrastructurele doelen. Het NIOD, instituut voor oorlogs-, holocaust en genocidestudies, schat dat het totaal aantal burgerslachtoffers zich beweegt tussen de 8.000 en 10.000.

Klokkenroof

Ten behoeve van de Duitse oorlogsindustrie wordt Nederland grondig leeggeplunderd. Met het oog op de wapenindustrie hebben de Duitsers vooral veel belangstelling voor metalen voorwerpen. Tot grote woede van kerkelijk Nederland worden tussen oktober 1942 en september 1943 klokken uit de kerktorens gehaald om te worden omgesmolten. De metaallegering heeft dezelfde samenstelling als die waarvan kanonnen worden gegoten. Op woensdag 28 april 1943 wordt de kostbare luidklok uit de toren van de Kaagse Protestantse kerk gehaald. Hij is gegoten in 1675 in Amsterdam door P. Hemony, met als Latijnse spreuk *'Temporis extremi tum memor esto tui'*, dat betekent: *'Wees dan gedachtig aan uw uiterste tijd'*. Het schip waarmee de geroofde klokken werden vervoerd kwam op het IJsselmeer vast te zitten op een beruchte ondiepte bij Urk en is tijdens een zuidwesterstorm opzettelijk tot zinken gebracht. Na de oorlog is hij met zijn klinkende lading gelicht. In juni 1946 kwam de kostbare klok weer thuis.

Dwangarbeid

Duizenden Nederlandse arbeiders vertrekken aan het begin van de oorlog vrijwillig naar Duitsland om in Duitse fabrieken en bedrijven te gaan werken.

Affiche om te komen werken in Duitsland.

Ze worden gelokt door fraaie, kleurige affiches. Werken was geen vorm van landverraad, zo stelde de Duitse propaganda, maar dient de belangen van het Nederlandse volk. In 1942 verdwijnt de 'vrijwillige' tewerkstelling naar de achtergrond. Steeds minder Nederlandse arbeiders voelen zich geroepen te informeren naar vacatures in het Derde Rijk. Vanaf begin 1943 moeten alle Nederlandse mannen van 17 tot 40 jaar zich verplicht melden bij de arbeidsbureaus. Veel arbeidsplaatsen levert dit niet op. Nederlandse ambtenaren zorgen voor genoeg vrijstellingen en oproepen arbeiders duiken tijdig onder.

Onderduikers

Langzamerhand wemelt het op het eiland en ook in Buitenkaag van de onderdui-

kers. De Kaag als onderduikersparadijs. Ze hebben aanvankelijk weinig te vrezen. Komen de Duitsers, dan wordt dit in het vlakke land van de Haarlemmermeerpolder tijdig doorgegeven en uiteindelijk is er nog een extra meldingspost bij het veerhuis van Verhoog. Velen vinden onderdak in de verspreid staande woningen, in de zomerhuisjes en de woonarken. Ook was er voldoende eten om die extra maanden te kunnen vullen. Kaageiland heeft ook veel Joodse onderduikers gehuisvest, vooral afkomstig uit Den Haag. We noemen hier de familie Karel van Asselt, die het Joodse meisje Renny Augura in huis hadden. In 1982 krijgt ze uit handen van Prins Bernhard het verzetsherdenkingskruis uitgereikt voor de verdiensten van haar latere echtgenoot Jaap van Asselt, die inmiddels is overleden, maar haar al die oorlogsjaren heeft weten te beschermen. Niet alleen aan het einde van het dorp, ook aan het begin, bij de familie Willem Verhoog in het veerhuis, zat een Joods meisje ondergedoken.

Laten we ook Buitenkaag niet vergeten. Op Huigsloterdijk 379 woonden Jacob en Anna Rip-van Tol. In de bezettingstijd was Jacob tuinman bij professor Visser, een van de eerste zomergasten op Kaageiland (boerderij Kerkwijck). Gedurende al die jaren hebben ze enkele Joodse families onderdak verschaft en verborgen voor de Duitsers. Er zijn verschillende malen huiszoekingen gedaan. Eenmaal wordt Rip door landwachters meegenomen, maar in de paardenstal achter het woonhuis wordt nooit iemand gevonden. De Joodse familie Da Costa, die enkele jaren bij hen onderdak vond, liet uit dankbaarheid een oorkonde maken.

De monumentale luidklok uit 1675.

De geborgen klokken op de kade van Urk.

Uitreiking van het verzetsherinneringskruis, v.l.n.r. burgemeester C. van Stam van Haarlemmermeer (voormalig verzetsleider), prins Bernhard en mevrouw Renny van Asselt-Augura.

De oorlog vanuit de lucht

Ondanks succesvolle bombardementen op veel grote steden in Engeland en de trefzekere gevechtsvliegtuigen van de Luftwaffe, verliezen de Duitsers de Slag om Engeland in de lucht. Een Duitse invasie blijft uit. De Duitsers richten zich nu op het oostelijke front. Dit wordt gezien als *het eerste keerpunt* in de Tweede Wereldoorlog.

De Britten draaien nu onder leiding van premier Winston Churchill de rollen om. De bombardementen op Duitsland worden vanaf 1942 planmatig en op grote schaal uitgevoerd met hulp van de Amerikaanse Achtste Luchtmacht. Het Duitse Ruhrgebied, een zwaar industrieel gebied dat een groot aandeel heeft in de oorlogsproductie met steden als Essen, Duisburg en Bochum moet het als eerste zwaar ontgelden. Voor veel militairen van de Britse luchtmacht (RAF) lijken deze bombardementen op zelfmoordmissies, want ook de Duitsers hebben hun grondgebied goed beschermd met zoeklichten, luchtafweer en jachtvliegtuigen.

Een tweede keerpunt in de Tweede Wereldoorlog is de Slag om Stalingrad aan het Oostelijke Front. Hoewel het Duitse Zesde Leger onoverwinnelijk leek wordt het in februari 1943 volledig vernietigd door het Rode Leger. In brede lagen van de Duitse bevolking dringt door dat de oorlog weleens slecht zou kunnen aflopen.

Om de Duitsers tot overgave te dwingen worden vanaf 1943 ook grootschalige geallieerde bombardementen uitgevoerd op grote Duitse steden, met brandbommen op Keulen en Hamburg. De snelgroeiende Amerikaanse en Britse luchtvloot hoog boven de Kagerplassen laat ook de Kagers niet onberoerd.

Noodlanding Britse Lancaster bommenwerper op eiland De Laak

Op 28 mei 1943 roeit een jonge Frans van Schie (1931) met zijn vader over de Kagerplassen naar De Laak, een eiland in de Kagerplassen, om te kijken naar een vliegtuig dat kort daar tevoren een noodlanding heeft gemaakt.

Nadat de Britse bommenwerperpiloot met zijn jeugdige bemanning in Essen zijn bommen had afgegooid op de Krupp-fabriek van militair materiaal,

Noodlanding van de Britse Lancaster 4-motorige bommenwerper 'Fema Dora' op eiland De Laak met zeilboten op de achtergrond.

wordt hij geraakt. Op één motor wordt de terugtocht aanvaard over Amstelveen, daar wordt hij opnieuw beschoten. Met de twee Sassenheimse kerktorens dreigend dichtbij maakt piloot Ted Robbins een scherpe wending naar links, waarna het toestel opnieuw hoogte verliest. Het gevaarte stuitert op het water van de Kagerplassen, waarna de Lancaster over het drassige grasland van de Lakerpolder schuift. Net voordat het toestel weer 'te water' zou gaan komt het tot stilstand. Wonder boven wonder heeft de zevenkoppige bemanning de crash overleefd. Er zijn zelfs geen gewonden. Ondanks verwoede pogingen om te schuilen, o.a. met hulp van Hugo Wijnvoort die op het eiland De Kok ondergedoken zat, kan de jeugdige bemanning niet aan de Duitsers ontkomen. Ze worden al snel aangegeven en brengen de rest van de oorlog door in Duits krijgsgevangenschap. Uit het logboek van Friedrich Christiansen weten we dat hij op 30 mei met zijn zeilbemanning een kijkje kwam nemen bij het vliegtuig.

Een Messerschmitt 110, tweemotorige lichte Duitse jachtbommenwerper (Nachtjager). ▼

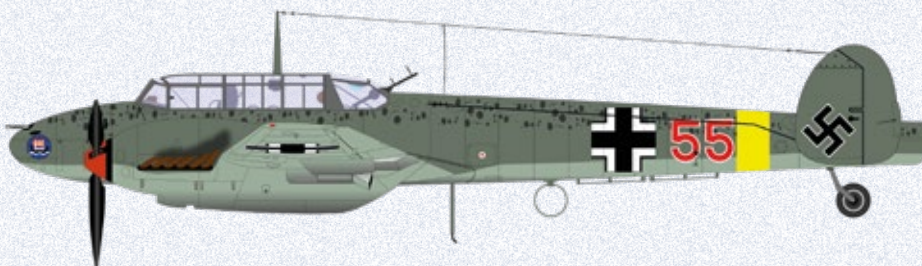
Piloot Ted Robbins leverde een uitzonderlijke prestatie

Vliegtuigcrash Duitse Messerschmitt 110

Maar ook de Duitsers hebben zo hun verliezen. Op 25 juni 1943 stijgt een tweemotorige Duitse nachtjager, een Messerschmitt 110, op van het Noord-Hollandse vliegveld Bergen met als opdracht een aangeschoten Britse Halifax bommenwerper te onderscheppen en neer te schieten. Het loopt anders. Het toestel wordt zelf aangeschoten en crasht op een perceel land aan de zuidzijde van de Kaagweg te Abbenes. De wrakresten worden geborgen op 10 oktober 1992 door leden van de Stichting Aircraft Recovery Group 1940-1945.

Literatuurverantwoording:

■ zie deel 2 in het volgende nummer van Alkmadders.

Dertig jaar ondersteuning bij de mensen thuis

Fons van Rijn

Rond 1990 was, als onderdeel van Algemene Burenhulp Alkemade, een groep speciaal opgeleide vrijwilligers actief in de AVTZ, de Aanvullende Vrijwillige Terminale Zorg. Ook werd in die tijd de Stichting Hospicegroep Hoogmade-Woubrugge opgericht. Deze vrijwilligersgroepen zijn daarmee de oudste voorlopers van het huidige Amandi Thuis. Dertig jaar hulp aan terminale zieken en hun mantelzorgers bij de mensen thuis.

Op verzoek van oud-voorzitter Paul van Emmerik verdiepte Riet Hekkenberg-Koek zich in de dertigjarige geschiedenis van Amandi Thuis en schreef er een boekje over. Ze maakte daarbij gebruik van haar herinneringen als bestuurslid en als vrijwilliger bij de VPTZ (Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg) Kaag en Braassem en Amandi Thuis, alsmede van jaarverslagen, fotoboeken en krantenartikelen. Daarnaast voerde ze gesprekken met vrijwilligers en oud-bestuursleden Margré Volwater (“zij was erbij in 1990”), Coby de Koning, Aleid van der Meer en anderen.

Riet: “Het oprichten van hospicegroepen was rond 1990 een regionale, zelfs landelijke trend. Door allerlei maatschappelijke ontwikkelingen kwam er meer aandacht voor ondersteuning bij het sterven thuis. Dat was nodig omdat ouderen langer thuis bleven wonen, gezinnen kleiner werden en de kinderen steeds minder in

de buurt bleven wonen. Grote inspirator bij dit alles was huisarts Pieter Sluis die al in 1988 in Nieuwkoop een hospice oprichtte. Er kwam aandacht en ruimte voor het sterven en de kwaliteit van leven in de laatste fase.”

Cursussen

“In de huidige gemeente Kaag en Braassem ontstonden er groepen die onder de paraplu van Burenhulp terminale zorg thuis gaven, zoals in Alkemade Oost en West en in Leimuiden. Een groepje daarvoor geselecteerde vrijwilligers werd opgeleid voor palliatieve terminale zorg.

De hospicegroep in Hoogmade-Woubrugge koos direct voor de terminale zorg, ondersteuning bij mensen die gaan sterven, en sloot zich aan bij de Nederlandse Hospice Beweging. Zij volgden de door de NHB gegeven soms pittige cursussen om het werk goed te kunnen doen.

Fantastisch om te zien dat overall pioniers opstonden die vrijwilligersgroepen organiseerden. In de loop van de tijd werd er tussen de verscheidene dorpen steeds meer samengewerkt, tenslotte uitmondend in fusies,” aldus Riet.

De laatste fusie vond plaats op 1 juli 2015 toen de VPTZ Kaag en Braassem (in voormalig Alkemade) opging in de Hospicegroep Jacobswoude onder de nieuwe naam Stichting Amandi Thuis, Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg. De naam Amandi Thuis is gekozen met het oog op de voor de hand liggende fusie in de toekomst met het AmandiHuis in Nieuwe Wetering dat deze zomer wordt opgeleverd. Amandi betekent liefdevol.

Vrijwilligers

Door de jaren heen waren er bij Amandi Thuis altijd voldoende vrijwilligers om aan de vraag te voldoen. Waarom word je vrijwilliger?

Riet: “Als ik vertel dat ik vrijwilliger ben bij Amandi Thuis, dan trekt mijn gesprekspartner vaak een moeilijk gezicht, zo van ‘dat is zeker heel zwaar’. Als ervaringsdeskundige kan ik zeggen dat het heel mooi

Riet Hekkenberg-Koek verdiepte zich in de ontstaansgeschiedenis van Amandi Thuis.

Palliatieve terminale zorg

Palliatieve terminale zorg is de zorg voor mensen voor wie geen genezende behandeling meer mogelijk is.

De kwaliteit van leven staat daarbij centraal. Aan eenieder in deze laatste levensfase en diens naasten bieden opgeleide VPTZ-vrijwilligers - daar waar nodig en gewenst - tijd, aandacht en ondersteuning. Amandi Thuis heeft veel vrijwilligers die in Kaag en Braassem thuis ondersteuning bieden.

Margré Volwater kreeg in 2015 bij haar 25-jarig jubileum bij Hospicegroep Jacobswoude een lintje opgespeld door burgemeester Van der Velde.

Vrijwilligers en bestuursleden van Amandi Thuis tijdens een bijeenkomst in 2017.

werk is, zeker als het klikt met het gezin waar je komt. Je krijgt het gevoel dat je er echt toe doet. Het is gewoon heel mooi iets voor iemand te kunnen betekenen in de laatste fase van zijn of haar leven.” “Alvorens je het werk mag doen, moet je minimaal een introductie cursus hebben gevolgd. Ook daarna krijg je geregeld cursussen aangeboden die meestal heel herkenbaar en leerzaam zijn. Zo leer je om je vooroordelen thuis te laten en afstand te houden en tegelijk nabij te zijn. Je leert om je eigen grenzen te bewaken. En als je ergens mee zit dan heb je con-

tact met je coördinator. En er is uiteraard de mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen met andere vrijwilligers.”

Tenslotte wil Riet nog iets zeggen over de bestuurders door de jaren heen. “Terugblikkend op die dertig jaar zie je bestuurders komen en gaan. Sommigen houden het al snel voor gezien en anderen houden het jaren vol. Ook hier kan ik als ervaringsdeskundige zeggen dat het bestuurswerk niet onderschat moet worden, bestuurders moeten soms ingrijpende en moeilijke beslissingen

nemen. Een goed bestuur schept de voorwaarden waaronder de vrijwilligers ongestoord hun werk kunnen doen.”

De beschrijving van dertig jaar Amandi Thuis eindigt met de vervulling van een al lang levende wens: de bouw van het AmandiHuis in Nieuwe Wetering.

Riet is blij dat het AmandiHuis er, na negen jaar vergaderen en geld inzamelen, eindelijk komt. “Het AmandiHuis is een uitkomst als een terminaal zieke niet thuis kan blijven. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn. Soms is er geen goede mantelzorg of gaat het om een jong gezin of er kunnen conflicten in de familie zijn. En sommige zieken willen gewoon meer afstand, willen niemand tot last zijn. Kortom, het AmandiHuis is een welkome aanvulling op het thuis ondersteunen van Amandi Thuis.”

Meer informatie over Amandi Thuis is te vinden op www.amandi-thuis.nl.

Het dertigjarig bestaan van Amandi Thuis is in maart jl. gevierd. Helaas moest de presentatie van het boekje door de coronamaatregelen worden uitgesteld.

Het AmandiHuis in Nieuwe Wetering.

Het AmandiHuis, gerund door vrijwilligers

Het AmandiHuis biedt mensen uit Kaag en Braassem een gastvrij (t)huis, waar alles wordt gedaan om het de gasten zo veel mogelijk naar de zin te maken. Er zijn vier bedden voor mensen in hun laatste levensfase dan wel voor mensen die tijdelijk zorg behoeven, bijvoorbeeld als men na een ziekenhuisopname niet direct naar huis kan. Gasten betalen per dag een eigen bijdrage. Naast de vier kamers met eigen badkamer en terras is er voor de gasten een huiskamer, keuken, familiekamer en tuin.

Het AmandiHuis wordt gerund door opgeleide, betrokken vrijwilligers voor de zorg, het koken en de tuin. De professionele zorg is in handen van palliatief geschoolde verpleegkundigen en de eigen huisarts van de gasten. De coördinator is verantwoordelijk voor het welzijn van de gasten, familie en vrijwilligers.

Meer informatie over het AmandiHuis is te vinden op www.amandihuis.nl.

GLASAARDBEIEN, DE ROEM VAN DE VEENSTREEK

Bewerking: Geert-Jan van Beek

In Roelofarendsveen
zijn ze weer historie
geworden

PEULEN EN DOPERWTEN
ZIJN NU AAN DE
BEURT

druiven zijn, die den roem uitmaken van het Westland, zoo zijn de aardbeien en dan meer in het bijzonder de glasaardbeien, die roem van de Veenstreek. Want vrijwel alle aardbeien, die in dit jaargetijde naar de steden vervoerd worden, zijn geboren in de kassen ten Westen van de Braassem en aangevoerd ter veiling van Roelofarendsveen.

Tijdens een zoektocht in kranten uit de periode 1940-1945 kwamen we in 'Het Vaderland' van 13 juni 1942 het onderstaande artikel tegen over de aardbeienteelt in Roelofarendsveen. We vonden het de moeite waard om het in Alkadders op te nemen, omdat het voor vele van onze donateurs heel herkenbaar zal zijn.

Het Vaderland was in oorlog een beruchte krant, in die zin dat zij na de bezetting in mei 1940 uitgesproken pro-Duits werd. Na de bevrijding kreeg Het Vaderland een verschijningsverbod van anderhalf jaar en mocht de naam Het Vaderland tot 1951 niet gevoerd worden. In het artikel wordt de oorspronkelijke spelling aangehouden. De afgebeelde foto's stonden niet in de krant, maar komen uit ons eigen archief.

DE AARDBEIEN OPGEBORGEN

Roelofarendsveen aardbeien centrum. Lang gerekt en mager ligt het dorp langs het meer, dat hol en dreigend aan den oever klopt als vroeg het toegang tot het wijde lage land. Langs den eenigen goeden weg dien het dorp rijk is liggen de winkeltjes, de huizen en de tuinderijen. In het Westen strekt het tuin- en glasgebied zich ruim een kilometer uit tot de grens der weilanden, in het Oosten loopt het tot vlak aan het meer waar een smal weggetje op den lagen dijk gelegenheid geeft Roelofarendsveen van achteren te bekijken.

Op die strooken omgewerkt veenland liggen de kassen en bakken te midden van sla en bloeiende bonenplanten, de kassen waarin nu de peulen hangen, de bakken waar de aardbeien groeien of liever groeiden.

„U komt voor de aardbeien mijnheer“, vraagt een tuinder, terwijl hij bedenkelijk zijn pet optilt en over zijn haar strijkt, „dan bent U net te laat: ik heb ze al opgeborgen“. „U had een paar weken eerder moeten komen“, verklaart een buurman. „Toen zaten we er volop in. Nu ga ik juist beginnen met de augurken“.

De aardbeientijd is afgelopen voor Roelofarendsveen. Dat blijkt ons bij iederen tuinder dien wij bezoeken. Hier en daar staan er nog enkele, maar van betekenis is dat niet meer, en als er dagelijks op de veiling nog eenige honderden bakjes aangevoerd worden is het veel. De tuinders hebben nu weer andere zorgen aan hun hoofd, ze besteden de uiterste zorg aan de peulen die dezer dagen op de veiling komen, kruipen op hun knieën tusschen de slaplanten door en doen hun best van de capucijners te maken wat er maar van capucijners te maken is. De aardbeien, hoe belangrijk ook voor de streek, zijn weer naar

ROELOFARENDSDVEEN EN ZIJN AARDBEIEN

In HET NOORDEN van Zuid-Holland, midden in de Veenstreek met haar sappige polders, haar breede vaarten en vierkante, vroolijke watermolens die alom hun koppen hoog uitheffen boven den horizon, ligt een tuinbouwstreek, die alle bekendheid mist, maar die desondanks van groote betekenis is, vooral in den voorzomer. Het is de streek aan den Westelijken oever van de Braassemmeer en haar centrum is Roelofarendsveen. Bijna niemand kent dit veenland als een gebied, waar de tuinbouw zeer intensief is en vrijwel geen mensch vermoedt dat dicht aan de Braassem, binnen het bereik als het ware van het schuimige spatwater, honderden broeikassen staan in lange rijen. Klein Westland zou men deze streek kunnen noemen en zooals het de

Deze foto is genomen vanaf de Noordkade met zicht op Roelofarendsveen en de St. Petrus' Bandenkerk.

BRON: ARCHIEF STICHTING OUD ALKEMADE.

den achtergrond geschoven, behalve bij de enkele kweekers, die zich toeleggen op een tweeden trek. Die plukken nu de bladeren gedeeltelijk weg, dekken de planten voor een week of zes toe en laten ze dan weer uitloopen om in den herfst opnieuw te kunnen oogsten.

EEN CULTUUR MET EEN TWEDE JEUGD

De tuinbouw in de streek van Roelofarendsveen is heel oud. al heeft zij nooit de publieke bekendheid genoten van die in het Westland of in Kennemerland. Reeds in de zestiende eeuw hielden de menschen er zich mee bezig: zij leverden hun producten voornamelijk aan de turvers en hun gezinnen, aan de arbeiders dus. die werk vonden in de veenderijen. De namen Roelofarendsveen, Nieuwveen. Aarlanderveen en meer naar het Oosten Vinkeveen herinneren nog aan het karakter. dat deze streek toen droeg.

Ongeveer vijftig jaar geleden is men begonnen met het kweeken van aardbeien onder glas. De resultaten, althans de financiële, waren aanvankelijk niet bevredigend, wat gedeeltelijk zijn oorzaak vond in het ontbreken van een veiling. Alle producten moesten naar Amsterdam vervoerd worden.

De warmoezeniers gingen geleidelijk inzien, dat zij zich zouden moeten vereenigen, wilde hun bedrijf loonend worden en dat vóór alles Roelofarendsveen een eigen veiling moest hebben. Omstreeks de laatste eeuwwisseling was het zoover: in 1901 — ter zelfder tijd dat ook in Beverwijk de veiling ontstond — werd de R.K. Coöperatieve Tuindersveiling opgericht. De streek ging nu al spoedig vooruit en beleefde vooral in de jaren na den vorigen oorlog een grooten bloei.

In dezen tijd — tusschen 1920 en '30 — beleefde ook de aardbeiencultuur haar tweede jeugd. Zij werd snel van groote beteekenis en op het oogenblik bedraagt de aardbeienomzet zelfs een kwart van den totalen veilingomzet van Roelofarendsveen. Voor een enkel product een hoog percentage. Geleidelijk is in die jaren ook de teeltoppervlakte vergroot. Bij Roelofarendsveen beslaan de tuinderijen nu ongeveer tweehonderd hectaren. Bij Nieuwe Wetering ongeveer vijftig en ook in de omgeving van Oude Wetering zijn enkels hectaren overgezet in tuinbouwland.

AARDBEIEN VERDRONGEN DOOR AUGURKEN

Na den bloei van de twintiger jaren is omstreeks 1930 de terugslag gekomen. Tien jaar achtereen hebben de tuinders moeten worstelen om boven water te blijven en pas de allerlaatste jaren gaat het hun weer vrij goed. Dat dat voor lang is laat zich hooren, want van de ongeveer 3200 inwoners die dit dorp — het hoofddorp der gemeente Alkemade — telt, moet de helft eten van den tuinbouw, figuurlijk dan wel te verstaan. „Onze veengrond is voor den tuinbouw heel geschikt”, vertelt de gemeentesecretaris, „en onze aardbeien zijn dan ook veel sappiger en lekkerder dan de Beverwijksche.” Het valt te betwijfelen of iedereen het daarmee eens is, want over het algemeen zijn de glaarsaardbeien minder smakelijk en geurig dan die van den kouden grond, maar zeker is in ieder geval dat de Roelofarendsveensche aardbeien, die al in April ter veiling komen, zeer in trek zijn.

In den prijs kon dat dit jaar niet blijken, omdat ook voor aardbeien maximum veilingprijzen bestaan. De tuinders zijn met die prijzen niet erg in hun schik, want in de eerste plaats zijn hun bedrijfskosten aanzienlijk gestegen — een praam mest die vroeger f 5,- kostte, kost nu f 45,- vertelde iemand ons — en in de tweede plaats moeten de kartonnen bakjes nu alle een half pond wegen. Vroeger legden de tuinders de aardbeien mooi op een rijtje, zoodat het er aardig uitzag en dan gingen vijftien of twintig vruchten grif van de hand tegen hooge prijzen, zowel op de veiling als in den winkel.

Hoe dit ook zij, onbevredigend is de aardbeienoogst niet geweest, zelfs al waren de planten niet zoo dik geworden als andere jaren door den strengen winter. De aanvoer op de veiling is daardoor niet zoo groot geweest als in 1940 en 1941 toen hij ruim honderdzeventig duizend kilo bedroeg. Maar dat is, zooals gezegd, al weer zoo goed als verleden tijd. De tuinders hebben hun kassen weer opgeruimd en alles is nu in Roelofarendsveen gereed voor de augurkencampagne en voor de peulen en dopererwtten. De peulen zijn er al, de doperwtten komen over een paar weken en de eerste vroege augurken worden half Juli verwacht. De roem van de Veenstreek is opgeborgen tot het volgende jaar.

V.l.n.r. Ans van der Meer Johandr, Jan Hogenboom (van Kaatjes), Jan Bakker Jzn, Dirk de Jong Hanzn., Rina van der Meer, Nel Hoogenboom, Theo de Jong Hanzn., Leo Klein Ezn., Piet Klein. Twee laagjes van tien doosjes gaan in een krat. Voor transport werden de doosjes overgezet in kartonnen dozen. De houten kratten waren eigendom van de kweker en bleven achter op de veiling.

BRON: ARCHIEF STICHTING OUD ALKEMADE.

De grens van Alkemade in 1828

Alfred Bakker

De kadastrale opmeting van Nederland was gestart in de Franse tijd. Na een impasse werd het project in 1826 hervat. In 1828 waren de landmeters bij Alkemade aangekomen om de grens met de buurgemeenten te verifiëren. Als afgeleid project moest ook de provinciegrens vastgesteld worden. We nemen u mee in een schouw langs de toenmalige grens aan de hand van Eerste Assessor (wethouder) van Alkemade. Samen met Klaas van Bourgonje maken we u wegwijs langs de grens.

Provinciegrens

In 1827 waren er twee landmeters in deze contreien om de provinciegrens tussen Noord- en Zuid-Holland “na te lopen” en correcties door te voeren. Jan Hendrik Kips en Cornelius Groll kwamen op 19 juli in het raadhuis van Alkemade aan de Oude Wetering bij elkaar met de burgemeesters van Leimuïden, Rijnsaterwoude en Alkemade. Burgemeester Pieter van Veen was gastheer.

Over de provinciegrens, Leimuïden lag tot 1 januari 1865 in Noord-Holland, was het gezelschap het snel eens. Het midden van de Oude Wetering was de grens. Aan de noordoostzijde van Alkemade liep de grens vanaf de vuurbaak in een rechte lijn door het Haarlemmermeer naar de noordpunt van het eiland Abbenes.

Een half jaar later kwam één van de landmeters terug om de grens van de gemeente Alkemade nader te onderzoeken, samen met Klaas van Bourgonje.

Klaas van Bourgonje

Zijn familienaam was aanvankelijk Van Bourgondiën. Klaas ondertekende documenten in 1827 en 1828 met Van Bourgonje. Zijn weduwe liet in 1833 op zijn overlijdensadvertentie de naam Nicolaas van Bourgonje drukken. We gebruiken daarom consequent die achternaam.

Klaas van Bourgonje was in februari 1774 geboren in Lisse. Op 9 juni 1805 trouwde hij in Leiderdorp met Niesje Pijnaker uit Warmond. In 1813 was Klaas getuige bij een huwelijk in Alkemade. Daar werd in 1815 het enige kind van Klaas en Niesje geboren. Agatha overleed vijf weken oud. Hij woonde als bouwman (landbouwer) naast de sluis tussen de huidige Kerk- en Veerstraat in Oude Wetering. Samen met Jan Bonda werd hij sluiswachter in 1821. Toen Pieter van Veen overleed in 1827 was Klaas van Bourgonje Eerste Assessor van Alkemade. In die hoedanigheid nam

hij het ambt van burgemeester waar totdat de nieuwe burgemeester, Jan Marius Blanken Tzn., benoemd was op 28 april 1828 (zie ook Alkmadders 149 van maart 2020).

Artikelen

Op 5 januari 1828 begaf landmeter Kips zich naar “de gemeente van Alkemade, alwaar wij gevonden hebben de Heer Eerste Assessor”. Volgens de kadastrale voorschriften had de landmeter eigenlijk de burgemeester moeten treffen met wie hij een half jaar eerder de provinciegrens had besproken.

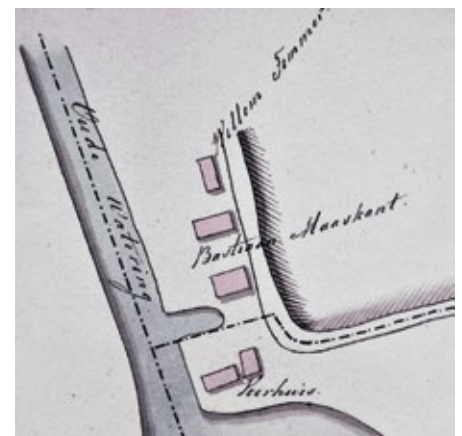
Pieter van Veen was echter op 11 oktober 1827 overleden. Alkemade had nog geen opvolger, zodat de Eerste Assessor de honneurs waarnam.

De landmeter legde zijn bevindingen neer in zogenaamde artikelen. Per belendende gemeente werd een artikel opgesteld in de vorm van een proces verbaal dat de betrokken burgemeesters of assessoren ondertekenden. Alkemade was een relatief grote gemeente en had daardoor veel buurgemeenten, wel negen: Lisse, De Vennip, Leimuïden, Rijnsaterwoude, Woubrugge, Hoogmade, Leiderdorp, Lage Boekhorst en Warmond. Het waren er zoveel dat de opsomming niet op het formulier paste. De Eerste Assessor van Alkemade, Klaas van Bourgonje, was de constante ondertekenaar van de negen processen verbaal.

In de beschrijving van de grens maakte de landmeter gebruik van herkenbare landschapselementen met een toelichting van de percelen: eigenaar, weiland, bosschage of een grenspaal. De grens met Woubrugge was het meest grillig. De uitvoerige beschrijving van die grens in het proces verbaal nam twee kantjes in beslag.

Landmeter Kips begon zijn ‘schouw’ in het meest noordelijke deel van Alkemade, dat

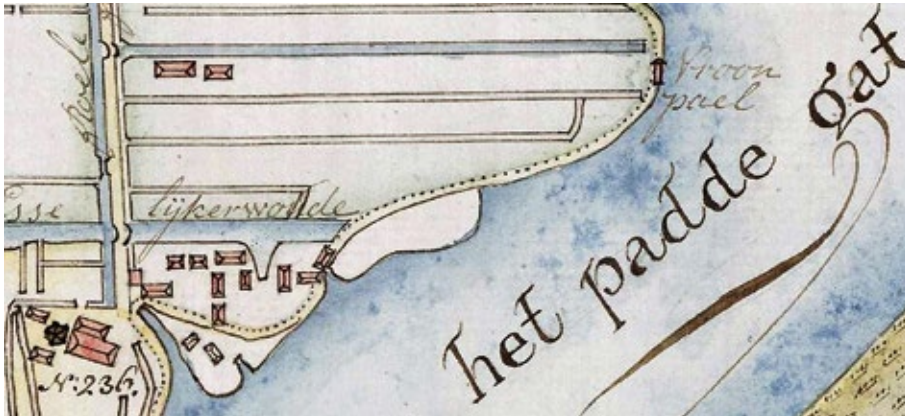
grensde aan Lisse en De Vennip. Vanaf de tonnebaak op de westpunt van het eiland Abbenes liep de provincie- en gemeentegrens naar de vuurbaak bij de uitmonding van de Oude Wetering in het Haarlemmermeer. Beide grenzen volgden vanaf de mond de as van de Oude Wetering tot de woning van Willem Timmers aan de oostzijde van de Oude Wetering, de huidige Westerdijk in Leimuïden. Daar had ooit een grenspaal gestaan die de grens tussen Leimuïden en Rijnsaterwoude markeerde.

Grens met Leimuïden en Rijnsaterwoude.

Een paal op de grens met Woubrugge

Vroon Pael in 1793 op de kaart van Klaas Vis en Jacob de Sauvage.

Ter hoogte van Willem Timmers' woning werd de burgemeester van Leimuiden afgelost door de Eerste Assessor van Rijnsaterwoude, Willem van der Breggen. Van der Breggen was al een halve eeuw bekend met het grondgebied van Rijnsaterwoude en wijde omgeving.

Het trio stelde vast dat de grens tussen Alkemade en Rijnsaterwoude de as van de Oude Wetering in zuidelijke richting volgde tot een punt in het Braassemermeer. De landmeter definieerde dit punt als "de ontmoeting eener lijn gevormd door eene paal waarop het Leijdsche wapen staat en staande op de kade voor het bouwland van Jan van den Laare bij het Paddegat onder Alkemade en de watermolen van den grooten Heiligen geest Polder onder Rijnsaterwoude".

De paal met het wapen was de Vroonpaal waarmee de stad Leiden zijn rechten op

Cornelis Kempenaar, burgemeester van Woubrugge in de periode 1825-1851.

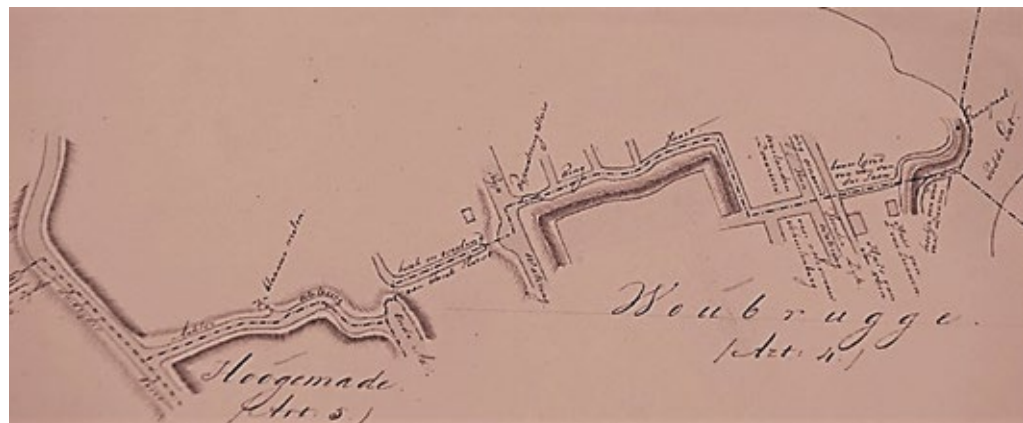
MET DANK AAN JAAP HAASBROEK †

het Vroonwater kenbaar maakte. Ongeveer op die plek staat nu een lichtbaken voor de scheepvaart.

Vanaf het "bouwland van Jan van den Laare" liep de grens nog een eindje door tot het "bosch van Jan van Duuren onder Woubrugge". Op dit punt aangekomen zat Willem van der Breggen zijn werk erop.

In zijn plaats kwam Cornelis Kempenaar. Hij was al sinds de Franse tijd bestuurder, notaris, gemeenteontvanger en grondbezitter in Woubrugge. Verder was hij hoofdingeland van Rijnland en dijkgraaf van de Vierambachtspolder. Een lokale autoriteit dus, van wie zelfs een schilderij bestaat.

Vanaf Jan van Duurens bosje vergezeld Kempenaar landmeter Kips en assessor Van Bourgonje. Ze staken de Veenderdijk over en passeerden de percelen van "Douariere Schuilenburg" die zowel in Alkemade als in Woubrugge lagen. De weduwe van bestuurder Ocker van Schuilenburg was enkele jaren eerder overleden, maar het land stond kennelijk nog op haar naam volgens Van Bourgonje en Kempenaar.

De grens met Woubrugge en Hoogmade op de schets van Kips.

Aangekomen bij de Ringvaart en -dijk van de Veenderpolder kwamen ze op heel bekend terrein voor Kempenaar. Achter de Ringdijk bezat hij enkele percelen land die verveend werden. De verveening was in 1834 voltooid, toen de polder drooggeemaakt werd. Ze volgden de Ringvaart van de Veenderpolder tot aan de schutsluis bij de Veenderdijk langs de Rijpwetering. De schutsluis is gesloopt bij de ruilverkaveling van 1957-1963. Ook is toen een deel van de Ringvaart gedempt.

De grens volgde een stukje van de Rijpwetering en daarna een poldersloot tot aan de Oude Ade bij Hoogmade. Hier nam Nicolaas Samsom, hij was ook burgemeester van Koudekerk, tijdelijk het stokje over van Kempenaar.

De grens tussen Alkemade en Hoogmade volgde van oost naar west de Achterwetering, met daaraan de Blauwe molen gelegen. Op de driesprong van Achterwetering en Zuidzijdervaart begon de grens met Woubrugge weer. Het tracé lag in het midden van de Zuidzijdervaart en liep in noordelijke richting. Ter hoogte van Adrianus Zijdervelds weilanden in de Roode Polder volgde de grens weer een grillige route in westwaartse richting via allerlei slootjes tot aan de Stroomsloot.

Kips, Kempenaar en Van Bourgonje kwamen nu in een gebied waar een liefdadigheidsinstelling in Amsterdam veel percelen bezat.

Het Rooms-Catholieke Oude Armen Kantoor

In het zuidwesten van Alkemade lagen langs de gemeentegrens veel percelen van het Rooms-Catholieke Oude Armen Kantoor te Amsterdam. De instelling was eind zestiende eeuw opgericht om arme katholieken in Amsterdam bij te staan. Het RCOAK bezat al vanaf het begin van de

zeventiende eeuw landerijen, boerderijen en huizen in Alkemade en omstreken. Via legaten breidde het bezit zich gestaag uit. Een mooi voorbeeld is de gang van zaken met de bezittingen van Dirk Bus, een Amsterdamse kaashandelaar. Hij was getrouwd met een Warmondse en had hun gezamenlijke bezittingen geleidelijk uitgebreid. Bus zou zijn erfenis aanvankelijk nalaten aan de parochie van Oud Ade. Na een conflict met de pastoor, die er andere politieke opvattingen op nahield, veranderde Dirk Bus zijn testament. Een groot deel van zijn bezit, waaronder boerderij Het Klaverblad, liet hij per testament in 1820 na aan het RCOAK.

De cartouche van het R.C. Oude Armen Kantoor.

StroomsloottotSpijkerboor

Ter hoogte van C. van de Ruits huis aan de Stroomsloot bereikte men de grens met Leiderdorp (bij de huidige Ambachtshoeve aan de N446 ten zuiden van de rotonde met de N445).

Vergeleken met het tracé van de grens langs Woubrugge was de scheidslijn hier eenvoudig: het midden van de Stroomsloot. Je kunt je afvragen of de aanwezigheid van de burgemeester van Leiderdorp hier wel nodig was. Charles Thomas van Goor den Oosterlingh, hij was burgervader van 1825-1829, tekende wel het proces verbaal.

In noordelijke richting gaande, ter hoogte van de Verlaat Sloot aan de westzijde van de Stroomsloot, kwam het drietal bij de grens van Leiderdorp met Warmond. Hier kwam burgemeester Klaas Koning de burgemeester van Leiderdorp aflossen. Vanaf de samenkomst van de Stroomsloot met de Stingsloot volgde de grens niet, zoals voor de hand zou liggen, het Achter Gat dat uitmondde in het Venne Meer. In plaats daarvan lag de grens in een sloot in de Vrouwe Vennepolder ten oosten van het land van de weduwe Frans Bakker in Warmond.

Landmeter Kips kon zich in dit deel van de gemeente oriënteren op een kadastrale kaart die in het laatste jaar van de Franse tijd was gemaakt en herzien in 1818.

Aan de noordzijde van het Venne Meer liep de grens eerst een klein stukje door de Pieter Maurits Vaart, tot aan hoeve Het Klaverblad, sinds 1820 bezit van het RCOAK. Bij de boerderij lag het 'drielandpunt' met de gemeenten Warmond en Lage Boekhorst. Bij het verloop langs de gemeente Lage Boekhorst was burgemeester Mr. Willem Burchard Huijgens aanwezig. Aan de zuidzijde van zijn gemeente volgde de grens de Boekhorster Vaart of Zomersloot, zoals Kips op zijn schets noteerde. Vanaf de kruising met de Zevenhuizer Vaart was het verloop noordelijk en daarna weer naar het westen door een sloot tussen de landen van Pieter de Heus in de Lage Boekhorst en die van de weduwe Kors van Gend in Alkemade.

Weer aangekomen bij de Pieter Maurits Vaart vergezelde burgemeester Klaas Koning van Warmond landmeter Kips en Klaas van Bourgonje rondom de weilanden van de weduwe Kors van Gend. Dat complex van zeven percelen lag als een uitstulping van Alkemade tussen de gemeenten Lage Boekhorst en Warmond.

Aangekomen bij de Zevenhuizer Vaart volgde er weer een grillige grens met Warmond door de Waterloos Polder waarin het weiland van Dirk en Arie Vink lag. Dat deel van de polder lag ten oosten van het Zweijland (Kager Plassen), maar hoorde tot de gemeente Warmond.

Pas vanaf het "Speijker Boor" volgde de grens weer een logisch tracé: langs de

westzijde van het Kager Eiland en door het 's Graven Water naar het Kager Meer en de noordpunt van het eiland Abbenes. Faljeril en het Vogelekamp hoorden wel tot Warmond.

Ten noorden van de tonnebaak op Abbenes was "de cirkel rond". De negen opgestelde processen verbaal waren het uitgangspunt voor het vastleggen van de grenzen door aanvullende metingen.

Hierna konden in 1828 de kadastrale minuutplannen van de gemeente Alkemade voltooid worden. Voor het overzicht van de minuutplannen tekenden de landmeters J.H. Kips en A.W. van Gils in hetzelfde jaar een zogenaamd verzamelplan.

De plannen bleven van kracht tot 1855, toen de gemeente Vrije en Lage Boekhorst opgeheven werd en bij Alkemade gevoegd. Ook moest toen het verzamelplan bij Hoogmade aangepast worden. Op het grondgebied van de voormalige gemeente werd in grotere letters "Woubrugge" geschreven.

Bronnen:

- Sjaak Bouwmeester & Fons van Rijn (2017), Ruilverkaveling. De modernisering van Roelofarendsveen.
- Nationaal Archief, inventaris 3.08.06, bestanddeel 5143.
- Theo van der Poel (1990), Sprokkelen rond de Oude Ade. Een wandeling tussen Kerksloot en Zijl.

De grens ter hoogte van Het Klaverblad op een kaart uit 1813-1818.

SCHENKINGEN AAN DE STICHTING OUD ALKEMADE

Schilderij in lijst scheepswerf Boxe

Wasstamper, liturgisch item, suikerpot, asbak, kinderpoppenwagen met pop

Karnton

Drie delen Tweede Wereldoorlog, pensionaten en diversen

Anker naaimachine

Blik Welfare biscuits, oranje sjerp, speldje Alkemade, diverse schaatsriemen en banden

Tafelkleed, poppenwagen, pop

Duwslee

Twee kaarsendovers, mes en vork, kerstgroep van stoffen rond 1950 gemaakt,

kerststal, diverse foto's

Diverse huishoudelijke artikelen o.a. koffiemolen, pannen, warmhoudbordjes, groentemolen enz.

Diverse sigarendozen

Evenaar, mollenklem

Houten kerstgroep

Strijkijzer (8 kilo)

Rookstoel

Bijbel voor de jeugd (24 delen)

Fam. van Klink

J. Turk-Wesselman

M. Zaal

Th. Winnubst

T. Los

Erven Marth Hogenboom

W. Verkleij

J. van der Meer

A. van der Meer

Thea Schouten

C. van der Geest

Erven H. Cornelissen

Gerard Straver

C. van der Zwet

Thea Schouten

Ruud Stikkelbroek

Alle gevers hartelijk bedankt!

Wilt u ook voorwerpen aanbieden? Neem dan contact op met onderstaande medewerkers:

*** voor foto's, dia's, films:** Leo Stiens, tel 071-3313343 of 06-26679360; e-mail: lousenleo@hetnet.nl

*** voor ander materiaal:** Sjaak Koek, tel 071-3312066 of 06-57338844; e-mail: sjaakoek@hotmail.com

U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum: zondag van 14.00-17.00 uur, dinsdag van 13.30-16.00 uur en op maandagavond van 20.00-22.00 uur als er medewerkers in het museum aan het werk zijn.

ONS MOLENTJE STAAT ER WEER KEURIG BIJ!

In het decemnummer van 2019 hebt u kunnen lezen dat de miniatuur Blauwe Molen die bij ons museum staat behoorlijk vernield was. Gelukkig was onze medewerker Wybo Vrijburg zo bereidwillig om hem weer in oude luister te herstellen. Nu staat hij weer in volle glorie op het grasveld te pronken! Wij zijn Wybo bijzonder erkentelijk voor de vele uren die hij aan deze klus heeft besteed. Het bestuur is nog steeds 'op zoek' naar de dader. Hoewel die bij de politie bekend is, mag de politie - vanwege privacyregels - zijn gegevens niet aan ons doorgeven. Hierdoor blijven wij zitten met een aanzienlijke schade die we niet kunnen verhalen. Weet iemand van onze lezers raad hoe we dit kunnen oplossen?